

Socialdepartementet

Utkast till lagrådsremiss – För barns rättigheter och trygghet – en ny lag om omhändertagande för vård av barn och unga, S2025/02039

Förvaltningsrätten i Luleå har tidigare yttrat sig över några av de frågor som är aktuella även i det nu remitterade materialet och har i de delarna nu ingen annan uppfattning. Domstolen är vidare generellt sett positiv till den föreslagna omarbetningen av lagstiftningen som medfört en modernare lagstiftningsprodukt.

I vissa särskilda delar finns dock skäl att framföra synpunkter enligt nedan.

2 kap 5 § Rätt att föra sin egen talan

Förvaltningsrätten i Luleå anser inte att man bör genomföra den föreslagna förändringen i andra stycket från att barn under 15 år *får* höras till att barn under 15 år *ska* höras. Den nuvarande ordningen täcker tillräckligt väl in de behov som finns av att barn under 15 år kan delta och höras vid en muntlig förhandling i vissa fall.

Huvudinvändningen från domstolens sida är att den föreslagna regleringen riskerar att lägga ett alltför stort fokus på barnet och barnets uppgifter vilket kan medföra att barnet inte sällan kan komma att känna att det är barnets eget fel om barnet blir omhändertaget. Detta särskilt i de fall där det är frågan om omhändertagande utifrån hemförhållandena. Det är generellt av större värde att barn under 15 kan höras när det gäller fall som rör det egna beteendet men den möjligheten finns redan med den nuvarande skrivningen och domstolens uppfattning är att barn under 15 år redan i dag hörs i

tillräcklig utsträckning. För det fall man ändå vill få in mer information om barnens inställning bör man hellre ge ett tydligare uppdrag till socialnämnderna att i sina utredningar dokumentera sina kontakter med barnet.

Domstolen ser också handläggningssmässiga svårigheter i att domstolen ska åläggas ett ansvar att i varje mål utreda om barnet vill höras och om så är fallet sedan utreda och ta ställning till om detta kan ske utan att barnet tar skada av att höras. Tiden för att göra en sådan utredning är knapp utifrån de tidsfrister som gäller i dessa mål. Det är vidare oklart hur en sådan undersökning egentligen ska göras. Krävs det att domstolen tar kontakt direkt med barnet i fråga eller räcker det att kontakt tas med dess ställföreträdare? Nästa fråga är hur utredningen och bedömningen att det kan antas att barnet inte tar skada av att höras ska dokumenteras i målet? Om domstolen anser att det inte finns risk för skada kanske det räcker med att det framgår att rätten ansett att det är lämpligt genom att barnet kallas till förhandlingen, men vilket slags beslut är avsett att fattas om rätten inte anser att det är lämpligt att barnet hörs?

3 kap. 5 § Omhändertagande på grund av anknytning

Förvaltningsrätten ställer sig mycket frågande till behovet av att införa denna nya omhändertagandegrund och ser en rad såväl materiella som processuella problem med den föreslagna bestämmelsen.

I en situation där förutsättningarna för vård inte längre är uppfyllda finns i dagsläget möjligheten att meddela flyttningsförbud för att kunna förbereda en hemflytt och vårdnadsöverflyttning för de fall att ett barn varit placerat så länge i ett visst familjehem att en anknytning hunnit bildas som det skulle vara till nackdel för barnet att avbryta. Dessa regleringar, om de används på rätt sätt, är väl anpassade och enligt förvaltningsrättens mening tillräckliga.

Om den nya bestämmelsen enligt ovan införs så kommer det att uppstå svåra avvägningar kring hur skadan vid en separation från familjehemmet ska bedömas. Den anknytning som hunnit skapas under en viss tid i ett familjehem ska ställas mot den anknytning som trots allt i de flesta fall finns i förhållande till de biologiska föräldrarna och andra anhöriga i det nätverket. Här är det inte helt lätt att göra en bedömning av vad som kan förorsaka mer skada på sikt, ett uppbrott från ett hem där barnen visserligen bott de senaste åren ska ställas mot att det mest troligt kommer att bli en permanent separation från den biologiska familjen. Det senare då det, om man vid den första prövningen av denna omhändertagandegrund kommer fram till att det skulle vara skadligt med en hemflytt är väldigt osannolikt att man vid senare prövningar skulle komma till ett annat resultat eftersom anknytningen till familjehemmet då varat under ännu längre tid.

Det är också problematiskt att den nya bestämmelsen i princip bara aktualiseras om ett barn varit placerad en längre tid i *samma* familjehem. I väldigt många fall ändras ett barns placering under vårdtiden, antingen på grund av förhållandena hos barnen eller då förhållandena hos familjehemmet förändras. Barn kan alltså många gånger vara placerade utanför föräldrahemmet under en längre tid men för den skull av olika anledningar inte under hela den tiden ha varit placerade i samma familjehem. Dessa barn kommer inte att kunna beredas vård med den nya grunden och eftersom det också föreslås att reglerna om flyttningsförbud inte längre ska gälla för barn som är placerade med stöd av bestämmelsen

om brister i hemmiljön kommer det inte att finnas något skydd mot en direkt hemflytt för dessa barn.

Det uppkommer också, som förvaltningsrätten ser det, en risk för att barn kan komma i ett besvärligt läge om barnet har placerats på anknytningsgrunden men förhållandena i familjehemmet förändras så att familjehemmet efter någon tid säger upp sig från uppdraget att vara familjehem. I den situationen är det oklart hur utredningen tänkt kring barnets fortsatta placering. Barnet kan då knappast placeras i ett annat familjehem på anknytningsgrunden eftersom den bara gäller i förhållande till ett familjehem där barnet varit placerad under längre tid. Någon annan grund för vård kan då inte finnas eftersom de förhållanden som föranledde vård utanför hemmet på grund av hemförhållandena upphört redan tidigare. Det barnet kommer i stället att omedelbart behöva flytta hem till sina föräldrar hos vilka de då inte bott på länge. Detta kan inte vara en bra lösning.

10 kap 3 § Begäran om upphörande av ett omhändertagande för vård

Förvaltningsrätten ställer sig positiv till den nya möjligheten att kunna avvisa återkommande begäran från vårdnadshavare om omhändertagande ska upphöra. Däremot framstår det som svårförståeligt varför inte samma regel ska gälla för omhändertaganden för vård på grund av eget beteende.

18 kap 3 § Övriga beslut av allmän förvaltningsdomstol

Genom bestämmelsen stadgas att domstolens avgörande ska gälla direkt för att undvika risk för att vårdkedjan bryts. Detta är enligt förvaltningsrättens mening en bra förändring när det gäller mål som börjat med omedelbara omhändertaganden. Däremot kan det när det gäller mål som börjar med s k direktansökningar genom den nya bestämmelsen bli så att barnet efter förvaltningsrättens prövning behöver flytta till ett familjehem för att sedan kort därefter efter en eventuell överprövning av kammarrätten där förvaltningsrättens dom inte står sig, flytta hem igen. En bättre ordning vore att tydliggöra att den nya bestämmelsen bara gäller när mål börjat med ett omedelbart omhändertagande. Vid direktansökningar kan i stället dagens regler med fördel behållas

Detta remissyttrande har beslutats av lagmannen Victoria Bäckström och rådmännen Emil Andersson och Eva Westerlund.

Victoria Bäckström